

Р.О. Капралов, Національний банк України

КОНЦЕПЦІЯ ПОБУДОВИ ЄДИНОГО НАЦІОНАЛЬНОГО ПЛАТІЖНОГО ПРОСТОРУ В УКРАЇНІ

Ринок банківських платіжних карток в Україні розвивається швидкими темпами. За станом на 1 січня 2009 року 139 банків (71 % від загальної кількості мають банківську ліцензію) є членами внутрішньодержавних і міжнародних карткових платіжних систем (далі – МПС) та здійснюють емісію і еквайринг платіжних карток.

На початок 2009 року українськими банками емітовано 39 262 873 картки, встановлено 27 845 банкоматів та 116 614 платіжних терміналів.

Кількісне зростання показників ринку банківських платіжних карток в Україні одночасно супроводжується і його якісним розвитком. Банки поступово здійснюють міграцію з карток з магнітною смугою на картки з чіпом та переобладнують свою інфраструктуру для приймання смарт-карток. На сьогодні вже адаптовано понад 85 % усіх платіжних терміналів. На базі платіжних смарт-карток запроваджуються бонусні, соціальні, транспортні, митні, страхові, медичні та інші проекти. Платіжні картки активно використовуються для розрахунків у мережі Інтернет.

Водночас помітним є певний дисбаланс на цьому ринку. Він полягає у тому, що переважна більшість емітованих українськими банками платіжних карток належать до платіжних систем Visa та MasterCard. За станом на початок 2009 року їх кількість складала 34 667 902 або 88,3 % від загальної кількості карток в Україні. Однак сьогодні тільки близько 0,8 % операцій за картками, емітованими українськими банками, здійснюється за кордоном. Для переважної більшості внутрішньодержавних операцій, яка складає 99,2 % використовуються картки МПС, що здійснюються за “міжнародними” правилами і тарифами.

Зазначений дисбаланс на ринку платіжних карток України призводить до таких наслідків.

1. За здійснення внутрішньодержавних операцій у національній валюті українські банки повинні сплачувати на адресу МПС комісійні в іноземній валюті – євро, доларах США, англійських фунтах.
2. МПС нараховують гарантійні депозити в іноземній валюті не тільки на обсяги міжнародних операцій, а й на внутрішньодержавні і навіть на частину внутрішньобанківських операцій.
3. Незважаючи на високі темпи зростання показників ринку банківських платіжних карток в Україні, зокрема обсягів емітованих карток, встановленого термінального обладнання, а також здійснених операцій, інфраструктура приймання платіжних карток розвинута недостатньо.

Вищезазначене вказує на те, що існуючі принципи побудови національного ринку платіжних карток та взаємовідносини учасників ринку вимагають серйозного переосмислення та запровадження нових

концептуальних ідей. Існує кілька можливих стратегічних напрямків реалізації такого завдання, а саме.

1. В Україні розроблена та функціонує за власними стандартами національна платіжна система. Стандарти смарт-карток, що використовуються у системі, відрізняються від стандартів МПС, але у майбутньому можливий перехід до EMV-стандартів. Авторизація і кліринг усіх міжбанківських операцій з картками різних платіжних систем на території країни карток здійснюється централізовано новоствореним Національним кліринговим центром. Національний банк України або визначений банками комерційний банк виконує функції розрахункового банку за операціями, які здійснюються в Україні. Усі операції, що здійснюються в Україні, повинні здійснюватися з використанням національного платіжного додатка. Міжнародний додаток використовується для операцій за межами України. Платіжна організація національної платіжної системи є груповим членом МПС.

2. Створено Національний кліринговий центр, який забезпечує обробку всіх внутрішньодержавних операцій за картками платіжних систем, що діють в Україні. Національний банк України або визначений банками комерційний банк виконує функції розрахункового банку за операціями, які здійснюються в Україні. Операції за межами України проводяться банками через шлюз між Національним кліринговим центром та МПС.